

ถิ่นกำเนิดของคนไทย – จีนตอนใต้ กับความเชื่อมโยงทางวัฒนธรรม

Origin of Thais – southern China and their cultural correlation

Received: December 25, 2018

Revised: February 20, 2019

Accepted: April 1, 2019

อาทิตย์ นามวงศ์*

(Artit Namwong)

บทคัดย่อ

บทความนี้ศึกษาถึงปัญหาและวิธีการศึกษาถิ่นกำเนิดของคนไทย – จีนตอนใต้ กับความเชื่อมโยงทางวัฒนธรรม โดยสำรวจและรวบรวมข้อมูลถิ่นกำเนิดของคนไทย – จีนตอนใต้ กับความเชื่อมโยงทางวัฒนธรรม หลังจากนั้นจะเป็นการวิเคราะห์งานเหล่านั้นโดยสังเขป ซึ่งอธิบายเกี่ยวกับชนชาติไท และถิ่นกำเนิดของคนไทย จากการศึกษาพบว่า มีหลายแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการอพยพของคนไทย และการกล่าวอ้างว่าคนไทยมาจากไหน โดยมีการกล่าวอ้างจากหลักฐานต่างๆ ที่มีทั้งความน่าเชื่อถือและไม่มีความน่าเชื่อถือในปัจจุบัน อันประกอบด้วย 5 กลุ่มแนวคิดที่สำคัญ ซึ่งแนวคิดที่ได้รับการยอมรับการอย่างแพร่หลายจากนักวิชาการในปัจจุบันเป็นแนวคิดที่เชื่อว่า คนไทยอพยพมาจากทางตอนใต้ของจีน โดยเชื่อว่าตอนใต้ของจีนเป็นถิ่นกำเนิดของคนไทย ซึ่งมีการศึกษามาตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน ซึ่งก็กล่าวได้ว่า มีการศึกษาความเป็นมาของคนไทย และถิ่นกำเนิดของคนไทยมามากกว่า 100 ปีมาแล้ว แนวคิดดังกล่าวมีลักษณะเป็นแนวคิดแบบชาตินิยม เพื่อให้เกิดความภาคภูมิใจและความสามัคคีของคนในชาติ เนื่องมาจากช่วงเวลานั้น มีการเข้ามาของมหาอำนาจตะวันตก เพื่อขยายอำนาจและเพื่อแสวงหาอาณานิคม ซึ่งเป็นเหตุผลสำคัญที่ทำให้ต้องมีการศึกษาเรื่องราวเหล่านี้อย่างจริงจัง อย่างไรก็ตามการหาคำตอบเกี่ยวกับความเป็นมาของชนชาติไทย และถิ่นกำเนิดของคนไทย ยังมีประเด็นในการถกเถียงอีกมาก ในที่นี้ได้เป็นความพยายามทดลองนำเสนอแง่มุมของมิติทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไท ร่วมกับแนวคิดถิ่นกำเนิดของคนไทยของนักวิชาการที่ได้นำเสนอไว้แล้ว มีหลายแนวคิด มีทั้งแนวคิดที่เป็นไปได้และเป็นไปไม่ได้ ในปัจจุบันก็ยังไม่สามารถหาข้อสรุปได้อย่างแน่ชัด ขึ้นอยู่กับหลักฐานที่แต่ละแนวคิดจะนำมาสนับสนุนหรือคัดค้านว่ากัน และในบทความนี้ผู้เขียนจะใช้หลักทฤษฎีคนไทยมาจากตอนใต้ของจีนเป็นหลักสำคัญ เนื่องจากเป็นแนวคิดทฤษฎีที่ได้รับการยอมรับกันอย่างกว้างขวางในปัจจุบัน

คำสำคัญ: ถิ่นกำเนิดของคนไทย, คนไทย, จีนตอนใต้, วัฒนธรรม

Abstract

This article studies the problems and methods of a studying the origins of Thai and southern China and their cultural correlation by exploring and collecting information contained the origin of Thais and southern China and their cultural correlation. This article also focuses on the analysis of those researches which describes the Tai and the origin of Thais. According to the studies from several scholars, they were found that there are many theories related to the immigration of Thai and the origin of the Thai claimed by both reliable and unreliable evidences. They consist of 5 major concepts. The concept that is widely accepted

* นักศึกษาปริญญาตรี สาขาวิชาสังคมศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ artit.namw59@sskru.ac.th

by scholars is Thais migrated from southern part of China which has been studied since the reign of King Rama V until present. Moreover, the history of the Thai people and the origin of the Thai had been studied over 100 years ago. The aforementioned concept is a nationalist for making people feel the sense of pride achievement and harmoniousness of Thai according to the economic, military, and political power of the Western colonialism era on that time. However, the exactly result of the study is still discussed in several points. This study shows the aspects of the cultural dimension of Tai ethnic group together with both reliable and unreliable concepts of Thai origin that the scholars have already presented. In this article, the author uses the theory Thais migrated from southern China as the main key since this theory is widely accepted in this present day.

Keywords: Origin of Thais, Thai, Southern China, Culture

บทนำ

การศึกษาประวัติศาสตร์ชาติไทย ในสังคมไทยนั้น มีหลายแนวคิดทฤษฎีที่มีการกล่าวอ้างจากหลักฐานต่าง ๆ ที่มีทั้งแนวคิดที่เป็นไปได้และเป็นไปไม่ได้ในปัจจุบัน อันประกอบด้วย 5 กลุ่มแนวคิด ได้แก่ 1. กลุ่มที่เชื่อว่าถิ่นกำเนิดของคนไทยอยู่ในบริเวณมณฑลเสฉวน 2. กลุ่มที่เชื่อว่าถิ่นกำเนิดของคนไทยอยู่ในบริเวณเทือกเขาอัลไต 3. กลุ่มที่เชื่อว่า คนไทยมีถิ่นกำเนิดอยู่กระจัดกระจายทั่วไปในบริเวณตอนใต้ของจีนและทางตอนเหนือของภาคพื้นเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ตลอดจนบริเวณรัฐอัสสัมของอินเดีย 4. กลุ่มที่เชื่อว่าถิ่นเดิมของไทยอยู่ในบริเวณเนื้อที่ประเทศไทยในปัจจุบัน 5. กลุ่มที่เชื่อว่าถิ่นเดิมของคนไทยอาจอยู่ในบริเวณภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย หรือในอินโดจีน หรือในบริเวณคาบสมุทรมลายู และค่อยๆ แพร่กระจายไปทางใต้และทางตะวันตกของอินโดจีน และตอนใต้ของจีน ซึ่งแนวคิดที่ได้รับการยอมรับการอย่างแพร่หลายจากนักวิชาการในปัจจุบันเป็นแนวคิดที่เชื่อว่า คนไทยอพยพมาจากทางตอนใต้ของจีน โดยเชื่อว่าตอนใต้ของจีนเป็นถิ่นกำเนิดของคนไทย มีลักษณะเป็นแนวคิดแบบชาตินิยม ซึ่งมีการปรากฏคำอธิบายแยกออกเป็นประเด็นหลายแนวทางด้วยกัน งานเขียนเรื่อง ถิ่นกำเนิดของคนไทย ของผู้ช่วยศาสตราจารย์ กาญจน์ ละอองศรี เห็นว่า คนไทยมีถิ่นกำเนิดอยู่กระจัดกระจายทั่วไปในบริเวณตอนใต้ของจีนและทางตอนเหนือของภาคพื้นเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ตลอดบริเวณรัฐอัสสัมของอินเดีย ผู้ริเริ่มความเชื่อนี้ คือ Archibal R. Colquhoun ซึ่งเป็นนักสำรวจชาวอังกฤษ ได้เดินทางสำรวจตั้งแต่ทางภาคใต้ของจีน จากกว๋างตุ้งไปยังเมืองมณฑลยูนนาน และได้เขียนรายงานไว้ว่า ได้พบคนเชื้อชาติไทยในบริเวณแถบนี้โดยตลอด นอกจากงานค้นคว้าเกี่ยวกับอดีตของคนไทยในลักษณะเช่นนี้แล้ว ยังมีงานประเพณีอาศัยการตีความจากหลักฐานของจีน เช่น งานของ E.H. Parker ซึ่งเคยเป็นกงสุลอังกฤษประจำเกาะไหหลำ ได้เขียนบทความเรื่อง น่านเจ้า โดยอาศัยตำนานของจีนฉบับของยางเชิน (Yang Shen) บทความนี้พูดถึงอาณาจักรน่านเจ้าว่าเป็นอาณาจักรของคนไทยโดยเฉพาะสมัยราชวงศ์ซ่ง โล ถือว่าเป็นราชวงศ์ไทยแท้ และคนไทยที่น่านเจ้าก็คือพวกที่ถูกจีนกดดันให้ถอยร่นลงไปได้ งานค้นคว้าเรื่องอดีตของคนไทยที่สำคัญในระยะต่อมา คือ งานของเอเตียน แอมโมนิเยร์ (Etienne Aymonier) ซึ่งเป็นผู้อำนวยการสำนักศึกษาเรื่องอาณานิคมของฝรั่งเศส ได้เขียนไว้ในหนังสือ เรื่อง กัมพูชา (Le Cambodge) ว่าเชื้อชาติ “ไทย” ซึ่งแปลว่า เสรี-เสรีชน ประกอบด้วยหมู่ชนหลายสาขา มีความสัมพันธ์ทางเครือญาติใกล้ชิด โดยเฉพาะทางภาษา หมู่ใหญ่ๆ ของชนชาตินี้มี ฉาน ลาว และชาวสยาม เมื่อก่อนคริสต์ศักราชนานมาแล้ว ครอบครัวยุโรปเชื้อชาตินี้อยู่ในที่ราบสูงยูนนาน งานเขียนเกี่ยวกับชนชาติไทยที่เด่นอีกเล่มหนึ่ง คือ งานของจิตร ภูมิศักดิ์ ซึ่งพยายามค้นคว้าเรื่องที่มาจากคนไทยโดยใช้วิธีการนิรุกติศาสตร์ วิเคราะห์ตำนานพงศาวดารท้องถิ่นทางเหนือของไทย และตรวจสอบกับจารึกของประเทศข้างเคียง จิตรสรุปเกี่ยวกับถิ่นที่อยู่ของคนเผ่าไทว่าอาศัยอยู่กระจัดกระจายในบริเวณทางตอนใต้ของจีน และบริเวณภาคเหนือของไทย ลาว เขมร พม่า และรัฐอัสสัมของอินเดีย และจิตรยังให้ความเห็นเกี่ยวกับอาณาจักรน่านเจ้าว่า เดิมจีนเรียก อาณาจักรไต-หลอหลอ และนาคาที่ยูนนานว่า น่านเจ้า เพราะเป็นรัฐที่มีศูนย์กลาง

อยู่ได้สุด ซึ่งตรงกับความหมายน่านเจ้าที่หมายถึงเจ้าทางทิศใต้มีทั้งคนไต-หลอหลอ (ปัจจุบันยังมีอยู่) นาคา อะฉ่าง ปะหล่าง ปะปนกัน ในบรรดาชาติเหล่านั้น ไตและหลอ-หลอ มีความเจริญก้าวหน้ากว่ากลุ่มอื่นๆ (กาญจณี ละอองศรี, 2528 ,หน้า 19 - 22)

การศึกษาเรื่อง ถิ่นกำเนิดของคนไทย – จีนตอนใต้ กับความเชื่อมโยงทางวัฒนธรรม ได้มีงานเขียนที่ได้ศึกษาไว้แล้ว เช่น งานเขียน งานค้นคว้าเรื่อง ชนชาติไทย ของพลตรี หลวงวิจิตรวาทการ และงานเขียนเรื่อง ถิ่นกำเนิดของคนไทย ของ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ กาญจณี ละอองศรีแต่มีบางประเด็นที่ยังไม่ชัดเจน งานเขียนของข้าพเจ้าจึงเป็นการต่อยอดงานเขียนของท่านเหล่านั้น โดยเป็นการศึกษาเพิ่มเติม และเสนอประเด็นใหม่ที่น่าสนใจ นั่นคือ การศึกษาถึงประเด็นความเชื่อมโยงทางวัฒนธรรม ปัญหาว่าด้วยเชื้อชาติและวัฒนธรรม ซึ่งบทความนี้มองถึงความเป็นไท ที่ครอบคลุมเรื่องชาติพันธุ์ ซึ่งเป็นการถ่ายทอดทางวัฒนธรรมอย่างเห็นได้ชัด และวัฒนธรรมการใช้กลองมโหระทึก ซึ่งศึกษาจากหลักฐานและงานเขียนต่าง ๆ ที่มีโดยมีลักษณะการศึกษาที่ซับซ้อนของวัฒนธรรมที่มีในชาติพันธุ์ที่เรียกว่า ไท ที่กระจายอยู่ตามภาคใต้ของจีนและตอนเหนือของเอเชียอาคเนย์ภาคพื้นทวีป เพื่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ และขยายองค์ความรู้จากนักวิชาการที่ได้พยายามตอบคำถามเรื่อง ถิ่นกำเนิดของคนไทย จากเอกสารต่าง ๆ ทั้งไทยและต่างประเทศที่มีความน่าเชื่อถือและมีความเป็นไปได้

วิธีการศึกษา

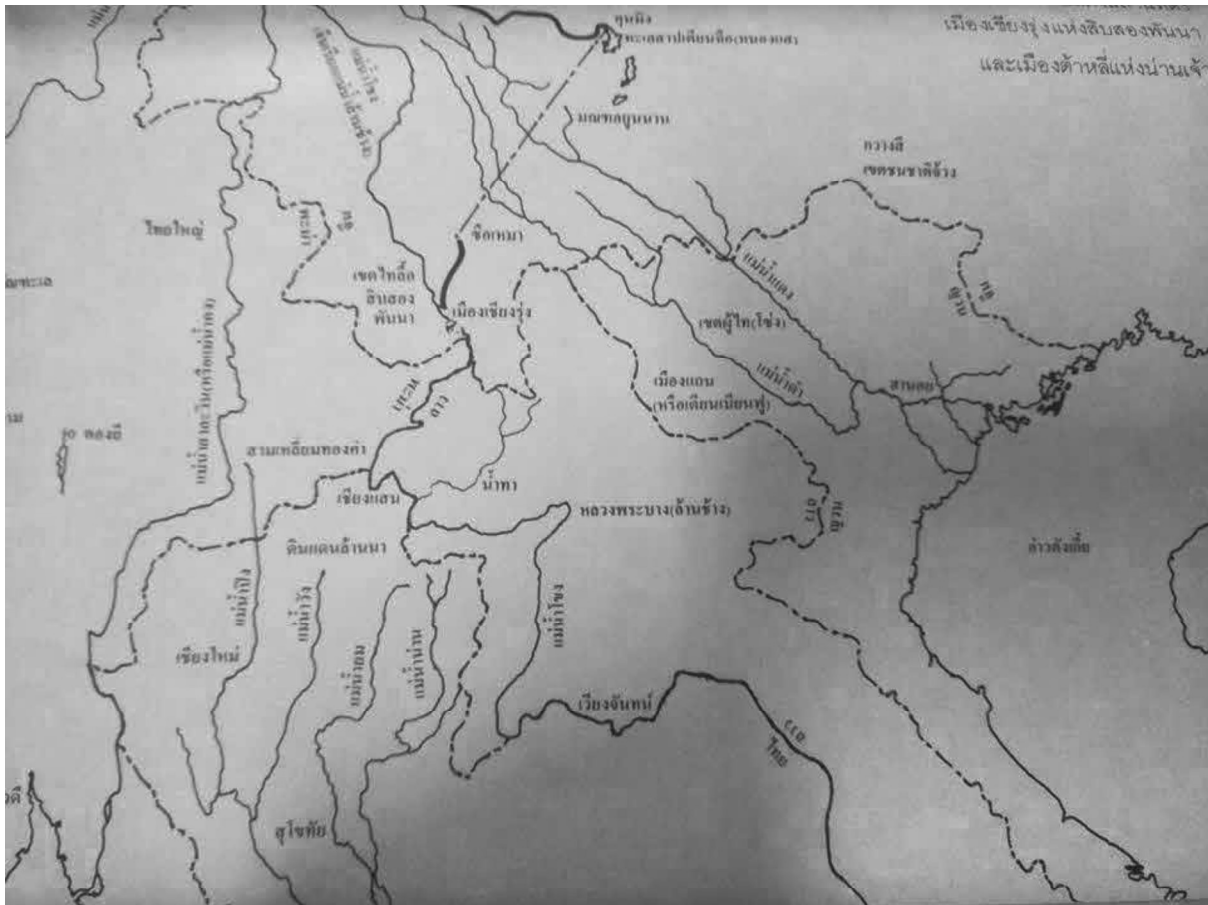
งานศึกษานี้ใช้ระเบียบวิธีการศึกษาทางประวัติศาสตร์และนำเสนอตามแนวทางประวัติศาสตร์เชิงวิเคราะห์โดยอาศัยหลักฐาน เช่น ผลงานวิชาการตลอดจนบทความต่าง ๆ ทั้งภาษาไทย และภาษาต่างประเทศ จากห้องสมุดกลางของมหาวิทยาลัยและสถาบันการศึกษาอื่น ๆ รวมถึง

ผลการศึกษา

ถิ่นกำเนิดของคนไทย ซึ่งเกิดขึ้นการศึกษาของนักวิชาการหลายกลุ่ม ซึ่งได้อ้างแนวคิดที่หลากหลาย จากการค้นคว้าแนวคิดเกี่ยวกับถิ่นกำเนิดของคนไทยที่มีอยู่ในวงวิชาการ ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน สามารถสรุปเป็นแนวคิดอย่างกว้างๆ ได้ 5 กลุ่มด้วยกัน คือ 1. กลุ่มที่เชื่อว่าถิ่นเดิมของคนไทยอยู่บริเวณมณฑลเสฉวน ในต้นแม่น้ำแยงซีเกียง หรือตอนกลางของประเทศจีนในปัจจุบัน และค่อยๆ อพยพมาทางตอนใต้ของจีนอีกครั้งหนึ่ง และอพยพมาสู่แหลมอินโดจีน 2. กลุ่มที่เชื่อว่าถิ่นกำเนิดของคนไทยอยู่บริเวณเทือกเขาอัลไต ซึ่งอยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือของจีนติดกับพรมแดนรัสเซีย และค่อยๆ อพยพถอยร่นลงมา 3 ครั้งใหญ่ๆ จากเทือกเขาอัลไตเข้าสู่มณฑลเสฉวน ต่อมาอพยพเข้าสู่มณฑลยูนนานและก่อตั้งอาณาจักรน่านเจ้าขึ้นมาจบจนกระทั่งพุทธศตวรรษที่ 18 จึงอพยพจากอาณาจักรน่านเจ้าเข้าสู่บริเวณดินแดนประเทศไทยและก่อตั้งอาณาจักรสุโขทัย 3. กลุ่มที่เชื่อว่าคนไทยในประเทศไทยเป็นคนในตระกูลภาษาไท-กะได ซึ่งมีถิ่นเดิมอยู่กระจัดกระจายในบริเวณกว้าง นับตั้งแต่ทางตะวันออกเฉียงใต้และทางตอนใต้ของจีน บริเวณมณฑลกวางเจา กวางตุ้ง กวางสี และยูนนาน ตลอดจนบริเวณตอนเหนือของดินแดนเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ รวมทั้งในบริเวณรัฐอัสสัมของอินเดีย 4. กลุ่มที่เชื่อว่าถิ่นเดิมของคนไทยอยู่ในประเทศไทยปัจจุบัน และ 5. กลุ่มที่เชื่อว่าถิ่นเดิมของคนไทยอาจอยู่บริเวณภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย หรือในบริเวณคาบสมุทรมาลายู และค่อยๆ แพร่กระจายไปทางใต้และทางตะวันตกของอินโดจีนและตอนใต้ของจีน (กาญจณี ละอองศรี, 2528 ,หน้า 9 - 10)

จีนตอนใต้ เป็นทฤษฎีที่ข้าพเจ้าได้นำมาใช้ในการอ้างอิงสนับสนุน ซึ่งเป็นทฤษฎีที่ได้รับความนิยมมากที่สุดในปัจจุบันเนื่องจากมีหลักฐานอยู่เป็นจำนวนมาก โดยทั่วไปจะใช้หลักฐานทางภาษาศาสตร์ ชาติพันธุ์วิทยา และวัฒนธรรม ซึ่งมีความเชื่อมโยงกัน

ดังนั้นเพื่อการขยายการศึกษาประวัติศาสตร์ชนชาติไทให้กว้างมากขึ้น บทความนี้จะเน้นการศึกษาวัฒนธรรมที่มีความคล้ายคลึงกันของทางตอนใต้ของจีน และในภูมิภาคเอเชียอาคเนย์ ซึ่งเป็นการต่อยอดจากผลงานอื่นๆ และเสนอประเด็นที่ลึกซึ้งมากยิ่งขึ้น นั่นคือ ปัญหาเชื้อชาติและวัฒนธรรม และวัฒนธรรมกลองมโหระทึก

แผนที่แสดงอาณาเขตพื้นที่ทางตอนใต้ของจีน

(ที่มา : สจิตต์ วงษ์เทศ, 2527 ,หน้า 142)

1. ว่าด้วยปัญหาเชื้อชาติและวัฒนธรรม

ระนาบแนวคิดนี้เป็นผลสืบเนื่องของความพยายามแสวงหามุมมองใหม่ หรือภูมิหลัง หรือที่มาของกลุ่มชน ที่ประกอบขึ้นเป็นประชาคมของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในปัจจุบัน โดยไม่ได้ให้ความสนใจเป็นพิเศษอย่างใดกับเรื่องการอพยพ แด่มุ่งความสนใจไปที่การผสมผสานและแลกเปลี่ยนในเชิงวัฒนธรรมระหว่างกลุ่มชน ซึ่งกระทำบนพื้นฐานความคิดที่ว่า วัฒนธรรมเอง นั่นคือ เกณฑ์ที่บ่งบอกถึง “ความเป็นชาติ” อาทิ “ความเป็นไทย” ที่ไม่ใช่ “เชื้อชาติ” หรือ race

นักมานุษยวิทยา เช่น ศรีศักร วัลลิโภดม ได้ตั้งข้อสังเกตต่อปัญหานี้ว่า “ผู้ที่อ้างตัวว่าเป็นคนไทยนั้นเป็นที่ตรงไหน ที่เชื้อชาติหรือที่วัฒนธรรม ถ้าหากเป็นเชื้อชาติแล้วเขามีเลือดไทยอยู่ที่เปอร์เซ็นต์ มีเลือดทางจีนอยู่ที่เปอร์เซ็นต์”

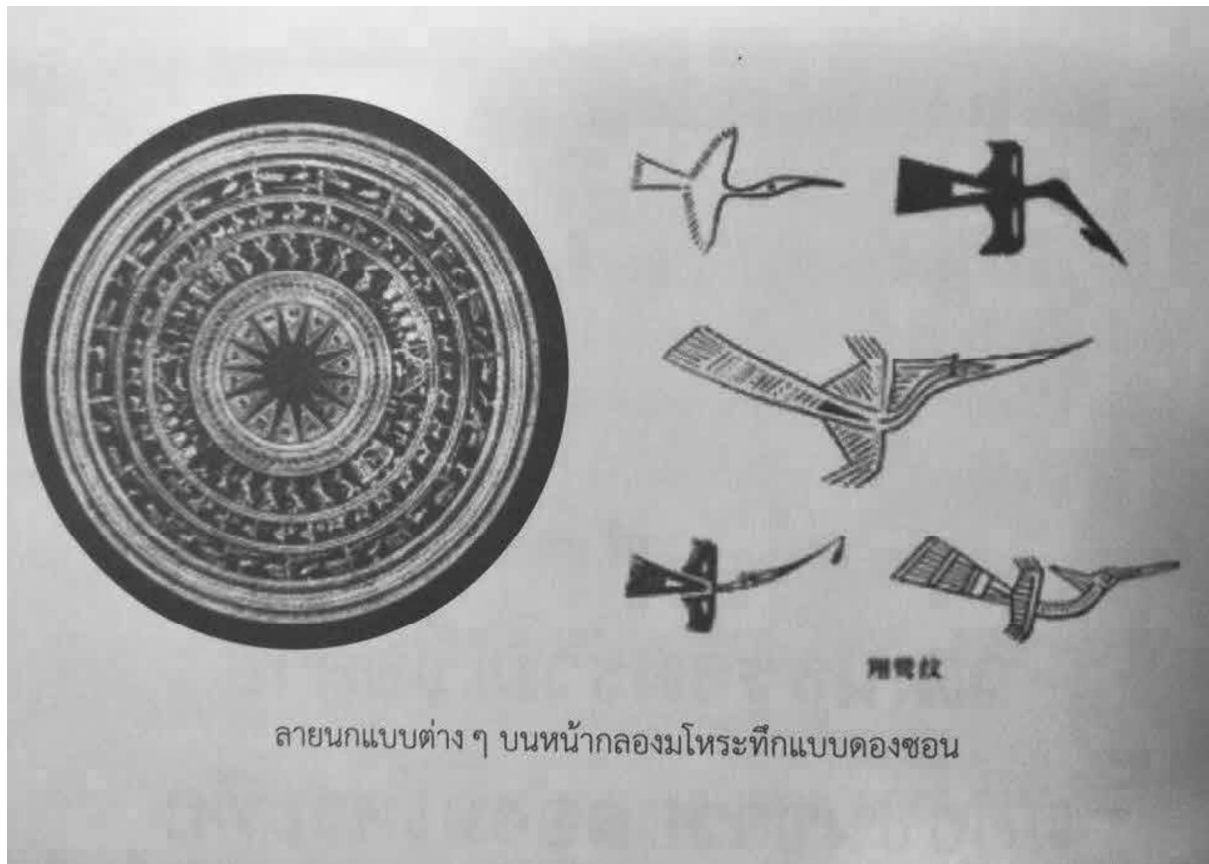
กระแสความคิดนี้มีพัฒนาการสืบเนื่องจากความพยายามที่จะแยกเรื่อง “เชื้อชาติ” (race) ออกจาก “วัฒนธรรม” โดยเฉพาะทางด้านภาษาเป็นเครื่องมือแบ่งแยกหรือกำหนด “เชื้อชาติ” ซึ่งนิยมทำมาเป็นเรื่องไม่น่าเชื่อถือ เพราะ

“วัฒนธรรม” เป็นสิ่งที่ “เลื่อนไหล” คือ สามารถส่งผ่านและแลกเปลี่ยนกันได้ในกลุ่มมนุษย จึงไม่จำเป็นที่ชนกลุ่มที่มีวัฒนธรรมที่เหมือนหรือใกล้เคียงกันจะต้องเป็นชนที่มีเชื้อชาติเดียวกัน

แต่นั่นก็ไม่ได้หมายความว่าคนที่ชนบางกลุ่มมีวัฒนธรรมร่วมกัน จะไม่มีความสำคัญต่อการนำสู่ความเข้าใจทางสังคม ลักษณะร่วมทางวัฒนธรรมบ่งบอกถึงความสัมพันธ์ที่พัฒนาการมายาวนานอันส่งผลต่อการรวมตัว “เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน” ของคนหลายกลุ่มเผ่าที่โดย “กำพืด” อาจมีความแตกต่างในด้านเผ่าพันธุ์ แต่โดยสำนักทางวัฒนธรรมต่างมองข้ามความต่างต่างนั้น และยอมรับฐานะภาพของการเป็นพลเมืองของชาติและประเทศเดียวกัน (ธิดา สารระยา, 2545 : 8 - 12)

2. วัฒนธรรมร่วมเชื้อสาย ผอชชนชาวกลองมโหระทึก

วิธีวิทยาทางมานุษยวิทยามักจะให้ความสนใจการร่วมของสมาชิกชุมชนในการประกอบ “พิธีกรรม” มากเป็นพิเศษ เพราะเห็นว่าภายในพิธีกรรมต่างๆ ได้มีการบรรจุระบบความเชื่อที่ฝังอย่างสนิทแน่นไว้ในชุมชน ถ้ายังมีการหนุนเสริมพลังของพิธีกรรมหนึ่งๆ ด้วย “นาฏวิธี” และ “นาฏดนตรี” เป็นพิเศษ พิธีกรรมนั้นก็ยิ่งจะเพิ่มความขลังและศักดิ์สิทธิ์ อีกทั้งมีความหมายสำคัญในระดับ ‘โครงสร้าง’ ของสังคมเลยทีเดียว ดังข้อความที่คัดมาข้างต้น ซึ่งได้บันทึก “นาฏดนตรี” ระดับที่เรียกว่า “ราชพิธี” ในสมัยสุโขทัยไว้ว่า ท่านผู้ทรงรจนา คือ พระมหาธรรมราชาลิไท อาจจะมีได้ทรงมีเจตนาบันทึกรายละเอียดของราชนาฏ-นาฏดนตรี ของราชสำนักสุโขทัยไว้ เพราะจุดมุ่งหมายสำคัญของวรรณคดี เรื่อง ไตรภูมิพระร่วง (เตภูมิกถา) อยู่ที่คำสอนเชิงศีลธรรม แนวคิดและความเชื่อทางพระพุทธศาสนานิกายเถรวาท ซึ่งแผ่ขยายทางการเมืองการปกครองไว้ แต่ข้อความนี้ก็ทำให้เงื่อนไขสำคัญ ให้เรามาใช้เกาะรอยของหลักฐานทางประวัติศาสตร์สังคมและวัฒนธรรมของชุมชนชาวสุโขทัย แม้จะยังมีข้อถกเถียงอยู่บ้าง แต่ความเห็นที่เป็นเอกภาพและมีการยอมรับอย่างเป็นทางการ โดยเอกสารประวัติศาสตร์และวรรณคดีของราชการไทยทุกฉบับว่า ชุมชนชาวสุโขทัย เป็นแหล่งภูมิลำเนาที่มั่นคงของชนชาติไทยในต้นพุทธศตวรรษที่ 19 แน่นนอน ในช่วงระยะเวลาดังกล่าวนี้ มีการลั่นฆ้อง-กลอง “มโหรีทีก” กันก็ก้องในการประกอบราชพิธีสำคัญต่างๆ โดยเรียกว่า “มโหรีทีก”

ลายนกแบบต่างๆ บนหน้ากลองมโหระทึกแบบดองซอน

(ที่มา : ชลธิรา สัตยาวัฒนา, 2561 : น.244)

ข้อสรุปขั้นต้นในมุมมองมานุษยวิทยา คือ ชนชาวสุโขทัย อยู่ใน วัฒนธรรมร่วมเชื้อสายของผองชน “ชาวกลองมโหระทึก”

ไม่เพียงแต่ชาวสุโขทัย ในสมัยอยุธยาเป็นราชธานีก็มีหลักฐานเป็นลายลักษณ์อักษรว่า แผ่นดินสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ ได้กล่าวถึงเครื่องดนตรีชนิดนี้ในกฎมณเฑียรบาล รวมทั้งตำแหน่งหน้าที่ของผู้ประโคมดนตรีในงานสมโภชน์ ชื่อว่า “ขุนดนตรี” โดยเขียนหรือเรียกว่า “หฺรทิก” (เสียง /ม/ กร่อนหายไป) ความว่า

“...งานสมโภชสมุหะประธานทูลเผยใบศรี ญาณประกาศถวายศโลก

อิศรรักษาถวายพระศรีเกศมั่งไชย ขุนดนตรี หฺรทิก...”

และทำนองเดียวกัน เรื่องราวและบทบาทของ “หฺรทิก” ก็มีปรากฏในหนังสือพระราชพิธีสิบสองเดือน ดังที่ระบุไว้ว่า

“...ในเดือนเก้าพระราชพิธีตุลาการ ขุนศรีสังครเป่าสังข์

พระอินทรเภา พระนันทิเกศมั่งไชย ขุนศรีตรี หฺรทิก...”

เราจึงสามารถให้ข้อสรุปในมุมมองมานุษยวิทยาซึ่งอีกครั้งหนึ่งว่า ชนชาวอยุธยา โดยเฉพาะผู้นำและชนชั้นปกครอง ก็จัดว่าอยู่ใน วัฒนธรรมร่วมเชื้อสายของผองชน “ชาวกลองมโหระทึก” ด้วยอีกเช่นกัน

มาถึงสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ พบว่าเรียกชื่อเครื่องดนตรีประเภทตีดังกล่าว โดยใช้คำว่า “มโหระทึก” ในเอกสารทางราชการต่าง ๆ หลายฉบับ และเรียกต่อเนื่องกันมาถึงปัจจุบัน โดยยังมีการตีกลองมโหระทึกในงานพระราชพิธีสำคัญ เช่น พระราชพิธีฉัตรมงคล เป็นต้น

จึงไม่เป็นที่เคลือบแคลงใจอีกต่อไป ชาวไทย/สยาม ทั้งในสมัยสุโขทัย อยุธยา และรัตนโกสินทร์ โดยเฉพาะชนชั้นผู้นำผู้ปกครองชาวสยาม ล้วนอยู่ใน “รากร่วมวัฒนธรรมกลองมโหระทึก”

กลองมโหระทึกเหล่านี้เป็นวัฒนธรรมร่วม ที่มีการพบในหลายพื้นที่ทั้งที่มณฑลยูนนาน สาธารณรัฐประชาชนจีน และในเอเชียอาคเนย์ทางตะวันออก

การกระจายตัวของกลองมโหระทึกในประเทศไทย

มีหลักฐานทางโบราณคดีสนับสนุนชัดเจนว่า มีชุมชนร่วม “สายวัฒนธรรมกลองมโหระทึก” กระจายอยู่ทั่วทุกภูมิภาค อันเป็นที่ตั้งของประเทศไทยในปัจจุบัน เท่าที่จะประมวลข้อมูลได้ มีกลองมโหระทึกที่พบในประเทศไทยจำนวนไม่น้อย (ข้อมูล พ.ศ. 2541-2545) ที่นำมาจัดแสดงในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติตามส่วนภูมิภาคต่างๆ ดังนี้

ภาคเหนือ สํารวจพบที่ จังหวัดสุโขทัย จังหวัดน่าน จังหวัดอุดรดิตถ์ และจังหวัดตาก

ภาคกลาง สํารวจพบที่ จังหวัดตราด จังหวัดกาญจนบุรี และจังหวัดราชบุรี

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ จังหวัดมุกดาหาร จังหวัดมุกดาหาร จังหวัดกาฬสินธุ์ จังหวัดนครพนม จังหวัดอุบลราชธานี และหนองบัวลำภู

ภาคใต้ สํารวจพบที่ จังหวัดชุมพร สุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช จังหวัดชุมพร จังหวัดสุราษฎร์ธานี จังหวัดนครศรีธรรมราช และจังหวัดสงขลา

นอกจากนี้ยังพบกลองมโหระทึกไม่ทราบแหล่งที่มาอีกจำนวนหนึ่ง ประกอบกับเมื่อทำความเข้าใจต่อความสำคัญของการพบโบราณวัตถุมากขึ้นในหมู่ชาวไทย ในช่วงศตวรรษที่ผ่านมา จึงมีรายงานกลองมโหระทึกในที่ต่างๆ เพิ่มมากขึ้นเป็นลำดับ คาดว่ายังจะมีการพบเพิ่มขึ้นอีก เท่าที่ปรากฏเป็นข่าวแล้ว เช่น

จังหวัดมุกดาหาร พบกลองมโหระทึก โดยชาวบ้านคำพอก หมู่ 5 ตำบลโนนยาง อำเภอหนองสูง นายประเพศ ปัทม อายุ 50 ปี อยู่บ้านเลขที่ 145 หมู่ 5 ตำบลโนนยาง อำเภอหนองสูง เป็นผู้พบกลองดังกล่าว ฝังอยู่ในร่องน้ำที่ไหลจากภูเขา ลงสู่ที่นาของชาวบ้าน คาดว่าอายุไม่น้อยกว่าสองพันปี ฝากลองมีหน้ากว้าง 52 เซนติเมตร น้ำหนัก 9.8 กิโลกรัม

จังหวัดนครราชสีมา พบกลองมโหระทึก ขณะรถแทรกเตอร์กำลังปรับพื้นที่นาในที่นาของนายหล่น พรหมเสนา บ้านเลขที่ 270 ตำบลปักธงชัยเหนือ อำเภอปักธงชัย จ.นครราชสีมา ห่างจากหมู่บ้านไปทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือระยะประมาณ 300 เมตร โดยพบลึกลงไปจากผิวดินเพียง 70 เซนติเมตร

จังหวัดชุมพร พบกลองมโหระทึกและชิ้นส่วนเครื่องประดับเป็นทองคำโบราณ อายุราวสองพันปี อยู่ในกองดินที่ขุดมาจากเขาสามแก้ว ที่ตั้งชุมชนทุ่งคา นอกจากนี้ ยังพบเศษชิ้นส่วนที่คาดว่าเป็กลองมโหระทึก ที่แตกเป็นชิ้นเล็กชิ้นน้อยอีกหลายสิบชิ้นในกองดินบริเวณดังกล่าว ที่เตรียมนำมาถมในพื้นที่ก่อสร้าง ซึ่งมีเศษกระดูกมนุษย์หลายสิบชิ้นรวมอยู่ด้วย

ลวดลายกลองมโหระทึกที่พบในแผ่นดินสยาม

กลองมโหระทึกที่พบในประเทศไทยส่วนมาก มีลวดลายตรงกลางของหน้ากลองเป็นรูปดาวหลายแฉก ซึ่งอาจตีความว่าเป็น “ลายดวงตะวัน” ที่กำลังสาดแสง มีรัศมีเป็น 10-16 แฉก แล้วแต่ขนาดกลอง ผู้เขียนตีความหมายลึกลงไปอีกชั้นหนึ่งว่า อาจเป็นการแสดงฐานันดรที่มีระดับต่างกันของเจ้าของกลอง สะท้อนให้เห็นว่าเป็นกลองที่ผลิตขึ้นในสายวัฒนธรรมาร่วมของโครงสร้างสังคมที่มีความแตกต่างทางชนชั้นแล้ว

บนหน้ากลองมโหระทึกประกอบด้วยลวดลายทรงเรขาคณิตรอบๆ ขอบกลอง เช่น รูปสามเหลี่ยมจำนวนมาก ล้อมรอบขอบกลองซึ่งอาจตีความหมายว่าศิลปินผู้ออกแบบประสงค์จะสะท้อนระบบนิเวศของชุมชน กลุ่มชาติพันธุ์ ที่แวดล้อมด้วยภูเขาและเทือกเขาลดหลั่นกัน ลายที่ติดกันเป็นวงรอบบนฝากลองอีกเช่นกัน ซึ่งตีความหมายว่าเป็นการจำลองระบบนิเวศชุมชนที่เป็น สายน้ำ ห้วย ลำธาร กระทั่งแม่น้ำได้ เป็นรูปสัญลักษณ์ทำนองเดียวกันกับลายสายน้ำไหลรินในผ้าขึ้นตีนจกของไทพวนและผู้ยวน

นอกจากนี้ ยังมีลวดลายอื่นๆ อาทิ บางกลองมีลวดลายรูปสัตว์บางชนิด เป็นลวดลายเฉพาะประจำกลองมโหระทึกใบนั้นๆ เช่น ลายปลาก้างวายน้ำทวนเข็มนาฬิกา หรือ ลายนกยูงกำลังรำแพน ฯลฯ

ทั้งนี้ ลวดลายที่มักปรากฏมากที่สุดในกลองมโหระทึกเกือบจะทุกใบ จนน่าเชื่อถือได้ว่า เป็นอัตลักษณ์ของกลองมโหระทึกรุ่นใดรุ่นหนึ่ง ของยุคใดยุคหนึ่ง ซึ่งมีแหล่งผลิตจากที่ใดที่หนึ่งในพื้นที่เดียวกัน คือ

“ลายนกกระสา” มีจะงอยปากยาว หางกระดกชี้ กำลังโบยบิน จากซ้ายไปขวา คือ “อุตุราวรรต” ศัพท์ทางโบราณคดีเรียกว่า ทิศทางทวนเข็มนาฬิกา (Counter-clockwise)

ที่มักมาพร้อมกับลายนกกระสา คือ “มนุษย์นก” เป็นลายคนสวมเครื่องประดับขนนก ทั้งเครื่องประดับศรีษะ ประหนึ่งในห้องผมที่ทำด้วยขนนก และเครื่องประดับรอบเอวที่ดูเหมือนเป็นรูปคนนุ่งกระโปรงขนนก ในท่ากำลังรำรำ และทรวดทรงองค์เอวทั้งดงามและท่วงท่าอ่อนอ่อนช้อย และสง่างาม

ในกลองใบเดียวกันกับชุดที่มี “มนุษย์นก” นี้ มักจะมาพร้อมกันกับ “ลายเรือ” และ “ลายนกกระสา” บินทวนเข็มนาฬิกา

อนึ่ง บนขอบส่วนริมหน้ากลองมโหระทึกบางใบ ซึ่งมีจำนวนไม่น้อย แต่ก็ไม่ใช่ทุกใบ จะมีประติมากรรมสำริดหล่อขึ้นรูปเป็น “รูปกบ” บางใบมีกบซ้อนทับกัน 2-6 ตัว ประจำยวมทั้ง 4 ทิศ ส่วนด้านข้างกลองบางใบมี รูปช้าง หอยทาก จักจั่น ซึ่งมีขนาดเล็กมากเดินตามกันเป็นแถวด้านใดด้านหนึ่ง

ด้วยเหตุนี้ กลองมโหระทึกดังกล่าวข้างต้น จึงได้ชื่อเรียกแบบชาวบ้านว่า “กลองกบ” อย่างไรก็ตาม หากเพ่งพินิจดูก็จะเห็นว่า “รูปกบ” ลอยตัวดังกล่าว มีลักษณะค่อนข้างจะคล้ายคลึงตัวเขียดหรือตัวปาดมากกว่า กลองลักษณะจึงมีชื่อเรียกแตกต่างกันออกไปตามรูปแบบและความเข้าใจต่อธรรมชาติของคนในท้องถิ่นนั้นๆ

นักโบราณคดีสำนักต่างๆ ได้ให้ข้อสรุปต่อ “กลองมโหระทึก” โดยให้เรียกชื่อในภาษาอังกฤษว่า “Bronze Drum” หรือ “Kettle-Drum” เนื่องจากพบรอยต่างคำและเศษผงแก้วฝังอยู่ในมโหระทึกบางใบ แสดงว่า บางใบอาจมีประโยชน์ใช้สอยเป็น “เตา” หรือไม้ก่ไฟเผาบางสิ่งบางอย่าง ทุกสำนักต่างเห็นว่า เป็นวัฒนธรรมยุคโลหะสำริด ที่โดดเด่นมากในดินแดนเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เป็นศิลปวัตถุที่สะท้อนวัฒนธรรมความเชื่อของกลุ่มชนโบราณสมัยก่อนประวัติศาสตร์ ซึ่งการผลิตบางใบสะท้อนว่า เป็นการผลิตของสังคมที่ยังไม่รู้หนังสือ หรือยังไม่มีหนังสือเป็นของตนเอง อย่างไรก็ตาม เนื่องจากมีกลอง

มโหระทึกบางใบมีตัวหนังสือจีนสมัยฮั่นปรากฏอยู่ด้วย การกำหนดยุคสมัยของกลองมโหระทึกอันมีลวดลายเป็นอัตลักษณ์เฉพาะดังได้กล่าวมาทั้งสิ้น จึงอาจจะต่อเนื่องถึงต้นสมัยประวัติศาสตร์ (หมายความว่า เป็นระยะต้นของยุคประวัติศาสตร์ที่มีการจดเรื่องราวด้วยอักษร)

การพบกลองมโหระทึกในพื้นที่อันเป็นที่ตั้งของประเทศไทยปัจจุบัน รวมทั้งการมีหลักฐานของประโยชน์ใช้สอยในพระราชพิธีในวรรณคดีสมัยสุโขทัย และในกฎหมายตราสามดวงยุครัตนโกสินทร์ รวมทั้งในพระราชพิธีสิบสองเดือนสมัยรัตนโกสินทร์ อย่างชัดเจน เป็นหลักฐานที่บ่งชี้ให้เห็นการใช้กลองมโหระทึก โดยราชสำนักสยามอย่างเป็นทางการ อีกทั้งรูปแบบวัฒนธรรมในงานราชพิธีต่างๆ ที่สำคัญ ล้วนบ่งบอกถึงการบูรณาการจิตสำนึก ในระบบความเชื่อที่อาจจะจัดตามลำดับในเชิงโครงสร้างของความเชื่อ คือ “อุดมการณ์” ทั้งในด้านศาสนาและการเมืองที่น่าจะเกี่ยวเนื่องกับการทหารด้วย

ในส่วนของชาวบ้านในพื้นที่ประเทศไทยนั้น แม้จะยังชี้ชัดไม่ได้ว่ามีกลองมโหระทึกไว้ เพื่อวัตถุประสงค์ใดอย่างชัดเจนในเชิงพิธีกรรมต่างๆ แต่จากการศึกษาวิเคราะห์ลักษณะของแหล่งที่พบกลองมโหระทึกในประเทศไทย มักจะอยู่ในบริเวณเนินดินใกล้แหล่งน้ำ แสดงถึงการเลือกสถานที่ซึ่งความอุดมสมบูรณ์ในเชิงนิเวศวิทยา และการที่พบหลายใบบริเวณพื้นที่ชายฝั่งทะเลก็อาจเป็นนัยยะแสดงถึง ความสัมพันธ์ในทางเศรษฐกิจและวัฒนธรรมของกลุ่มชนในวัฒนธรรมร่วมเชื้อสายที่มีการใช้กลองมโหระทึกด้วยความเชื่อชุดเดียวกัน เพื่อวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่ง (ชลธิชา สัตยารัตนา, 2561, หน้า 243 - 248)

ความหมายของลวดลายกลองมโหระทึก

เมื่อพิจารณาจากรูปสัตว์ซึ่งประกอบที่ส่วนหน้ากลองและด้านข้างกลองมโหระทึก กบ (หรือ เขียด ปาด คางคก) หอยขม จักจั่น และอื่นๆ ซึ่งรูปร่างต่างๆ เหล่านี้ล้วนมีความเกี่ยวข้องกับฝน ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนเกษตรกรรม ในพิธีขอฝนจึงมีกบและคางคกเข้ามาเกี่ยวข้อง

ความเชื่อดังกล่าวมิได้มีอยู่เฉพาะในชุมชนชาวไทย/ไทย/สยาม แม้กลุ่มชนที่พูดภาษามอญ-เขมร หรือกลุ่มวัฒนธรรมออสโตรเอเชียติก และกลุ่มชนที่พูดภาษาตระกูลมลายู-พอลินีเชีย หรือกลุ่มวัฒนธรรมออสโตรเนเชีย ก็ทำเกษตรกรรมแบบพึ่งพาพึ่งฝนเช่นกัน จึงคาดว่าน่าจะมีฐานความเชื่อและอุดมการณ์ชุดเดียวกัน ดังเช่น ปรากฏในชุมชนลาวก็มีกลองมโหระทึกไว้ในครอบครอง ชาวกะเหรี่ยงที่จังหวัดตากและประเทศเมียนมาร์ก็เช่นกัน

ภาพคนฟ้อนในพิธีกรรม บนเอนกลองมโหระทึกแบบดองซอน (พบในกวางสี) ทุกวันนี้ชาวอิบัน (ในเกาะบอร์เนียว) ยังแต่งกายในพิธีกรรมศักดิ์สิทธิ์เหมือนกับลายมนุษย์บนกลองมโหระทึกดองซอน (ภาพจาก <http://www.symbiosis-travel.com/malaysia/anthropology-tribes/182/upriver-adventures-with-the-iban/>)

ภาพคนฟ้อนในพิธีกรรม บนเอนกลองมโหระทึกแบบดองซอน (พบในกวางสี) ทุกวันนี้ชาวอิบัน (ในเกาะบอร์เนียว) ยังแต่งกายในพิธีกรรมอันศักดิ์สิทธิ์เหมือนกับลายมนุษย์บนกลองมโหระทึกดองซอน

(ที่มา: ชลธิรา สัตยาวัฒนา, 2561, หน้า 250)

3. ตามรอยชุมชนสายวัฒนธรรม กลองมโหระทึกยูนนาน

เมื่อสองสามทศวรรษที่ผ่านมา คุณหมิงเป็นเมืองศูนย์กลางเพื่อเดินทางเข้าสู่เขตภูมิวัฒนธรรม (Cultural landscape) ที่สำนักมานุษยวิทยา ANU (มหาวิทยาลัยแห่งชาติออสเตรเลีย The Australian National University, Canberra) โดย Dr. Gehan Wijeyewardene บัญญัติศัพท์ขึ้นใช้ให้เรียกกันในกลุ่มนักวิชาการและศิษย์ของท่านว่า ‘The Thai-Yunnan Periphery’ “ปริณทลไท-ยูนนาน” สมัยนั้นได้กลายเป็นสนามวิจัยที่พลุกพล่านไปด้วยนักวิชาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ โดยเฉพาะนักไท/ไทยศึกษา นักมานุษยวิทยา นักโบราณคดี นักภาษาศาสตร์ (ชลธิรา สัตยาวัฒนา, 2561, หน้า 255) ถือเป็นวิจัยสนาม ที่อุดมไปด้วยความหลากหลายทางวัฒนธรรมแห่งหนึ่งของโลก

อาณาจักรเตียน

มณฑลยูนนาน อยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ของประเทศจีนปัจจุบัน คำว่า “ยูนนาน” ออกเสียงในภาษาจีนว่า หยุนหนาน แปลว่า ใต้เมฆ เป็นชื่อที่กล่าวกันว่าชาวฮั่นในที่ราบตอนกลาง ใช้เรียกมณฑลนี้ตั้งแต่สมัยโบราณ เนื่องจากคนที่ราบตอนกลาง เมื่อมองมาทางใต้ก็เห็นแต่ก้อนเมฆใหญ่หนาทะมึนทึบ มวลเมฆนี้ได้บรรจุความลึกลับของสถานที่ ผู้คนแปลกตา ความเชื่อ และวัฒนธรรมอันหลากหลาย ที่ผิดแผกแตกต่างไปจากชุมชนชาวจีนฮั่นและชาวจีนสมัยก่อนที่อยู่ใต้อาณาจักร และ

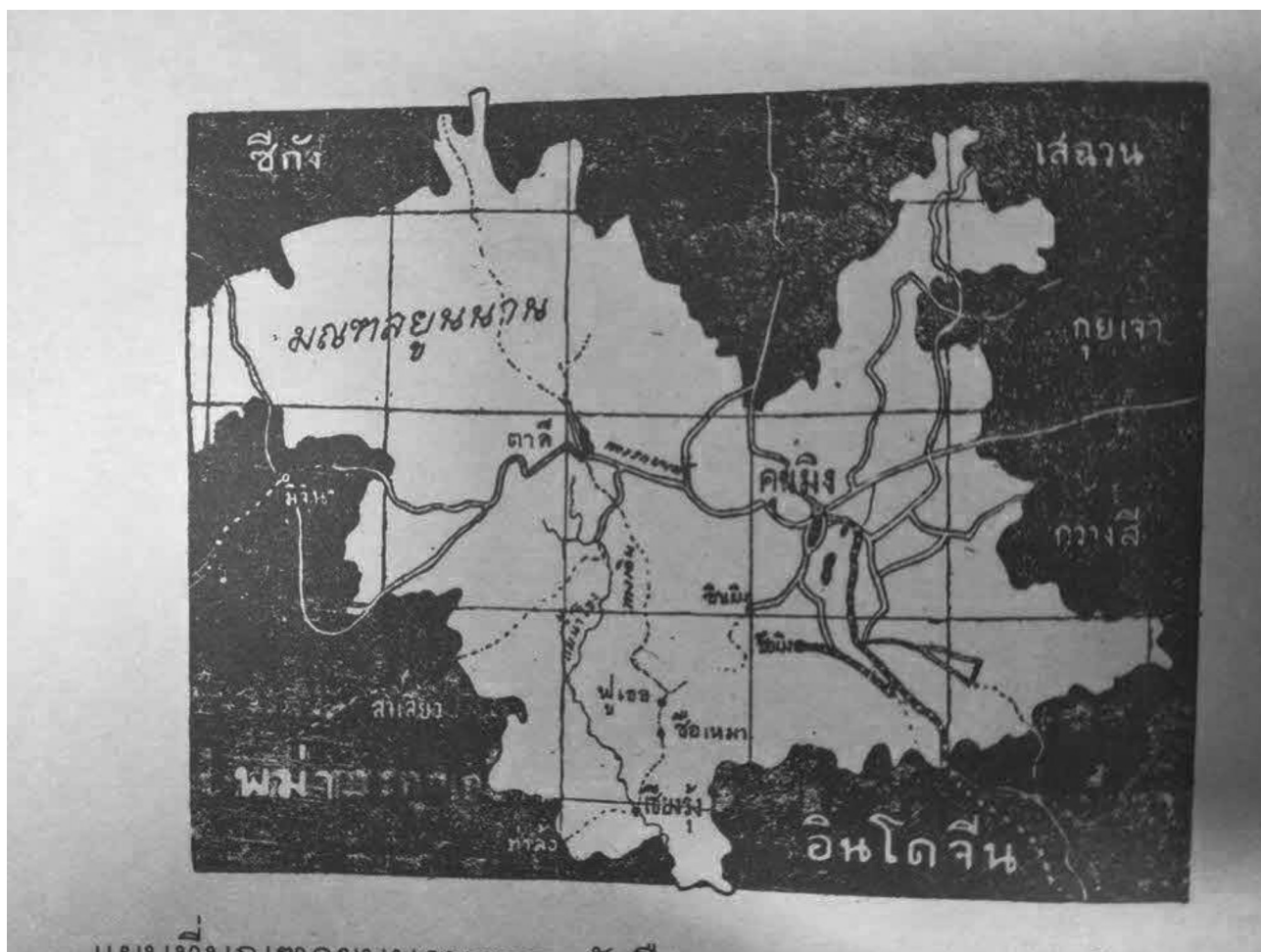
ภาคเหนือขึ้นไปดินแดนใต้เมฆแห่งนี้ เป็นที่ตั้งของแคว้นแคว้นและอาณาจักรโบราณของชุมชนพหุชาติพันธุ์ในสมัยก่อนประวัติศาสตร์ และสมัยประวัติศาสตร์ยุคต้นของจีนตอนใต้ (นับแต่สมัยราชวงศ์ฮั่นเข้าครอบครองในความหมายรวม)

ความสำคัญของเมืองคุนหมิงอยู่ที่การเป็น “เมืองชุมทาง” ไปสู่พม่าและอินเดีย จรดอ่าวเบงกอลทางตะวันตก และเป็นเส้นทางไปสู่แคว้นโบราณของชุมชนชาวไท ลาว และเวียตนาม จนจรดชายฝั่งทะเลทางตะวันออก มีหลักฐานทางประวัติศาสตร์ตัวเขียนของจีนบ่งชี้ว่า เมืองชุมทางนี้มีความสำคัญมากตั้งแต่สมัยโบราณยุคก่อนประวัติศาสตร์มาจนถึงปัจจุบัน สำหรับในสมัยโบราณนั้น คุนหมิงเป็นชุมทางสำคัญแห่งหนึ่งของ ‘เส้นทางแพรไหม’ คือ เส้นทางตอนใต้โดยมีทะเลสาบที่แคว้นเตียนเป็นศูนย์กลางการพบปะเจรจาทางการค้าและพักพิงระหว่างทาง ทะเลสาบแห่งนี้ได้ชื่อเป็นภาษาจีนว่า “เตียนฉือ” ในทางภูมิรัฐศาสตร์อาจถือได้ว่า ทะเลสาบเตียนฉือเป็น “เป็นจุดยุทธศาสตร์” ในพื้นที่จีนตอนใต้ ของทุกก๊กทุกเหล่าทัพ

อาณาบริเวณรอบๆ “ทะเลสาบเตียน” ที่ทางการจีนเรียกว่า “เตียนฉือ” นั้น เป็นพื้นที่ที่มีความสำคัญยิ่งต่อการศึกษาศาสตร์ความสัมพันธ์ของ “ชุมชนพหุชาติพันธุ์ สายวัฒนธรรมกลองมโหระทึก” โดยเฉพาะบริเวณเทือกเขา “สือไจ่ซาน” เป็นเหมือนชุมทางของนักโบราณคดีชาวตะวันตก เพราะเป็นพื้นที่ที่พบกลองมโหระทึก แบบ Heger 1 ซึ่งมีลักษณะพิเศษ และแตกต่างจากที่พบกลองมโหระทึก แบบ Heger 1 ที่พบทางตะวันออกของจีน และในเอเชียอาคเนย์ อันประกอบด้วย ลาว และเวียตนาม ศิลปวัตถุสำริดที่มีลักษณะพิเศษกระจายอยู่ทั่วพื้นที่สือไจ่ซาน บางแห่งเป็นเขตชุมชนเก่า บางแห่งมีร่องรอยเมืองโบราณขนาดเล็ก และบางแห่งเป็นสุสานเก่าแก่จำนวนมาก แต่ในช่วงเวลานั้นยาวนานเพิ่งเริ่มประทุเปิดรับนักเดินทางที่เป็นนักวิชาการจากภายนอก นักวิชาการชาวตะวันตกน้อยคนนักที่จะได้รับอนุญาตให้เข้าไปในพื้นที่เพื่อทำการวิจัยสนาม มีเพียงไม่กี่รายที่ผ่านการคัดกรอง แต่ก็ต้องทำงานขุดค้นหรือศึกษาวิจัยร่วมกับนักโบราณคดีชาวจีน ไม่อาจดำเนินการได้เองเป็นเอกเทศ ผู้เขียนเองก็ได้รับอนุญาตเป็นกรณีพิเศษให้ทำวิจัยสนามในยุคนั้น และเป็นนักวิชาการหญิงต่างชาติรายแรกที่ได้รับอนุมัติเป็นทางการให้เดินทางผ่านจตุรัสศาสตร์ต่างๆ เช่น จื่อ เหมา เต๋อหง และต้าหลี่ จนเข้าไปถึงส่วนลึกสุดของอาหว่าซานติดชายแดนพม่าได้

ทะเลสาบเตียนฉือ-เขาสือไจ่ซาน เป็นแหล่งอารยธรรมโบราณที่มีอัตลักษณ์โดดเด่นเป็นพิเศษ มีลักษณะเป็นชุมชนเมืองวิถีพื้นบ้านดั้งเดิมขนาดย่อม นักประวัติศาสตร์ของทางการจีนขนานนามดินแดนรอบเตียนฉือ รวมทั้งชุมชนเล็กเมืองน้อยล้อมรอบเขาสือไจ่ซานว่า “อาณาจักรเตียน” (บ้างใช้คำไทดั้งเดิมว่า “แคว้นเตียน”)

ส่วนอิทธิพลทางวัฒนธรรมของอาณาจักรเตียนนั้นชัดเจนมาก วัดจากการกระจายตัวของศิลปวัตถุโบราณ โดยเฉพาะกลองมโหระทึกแบบของ “เตียน” ที่มีลวดลายเป็นภาพ “มนุษย์นก-นกกกระสา” เท่าที่ขุดค้นพบแล้วในปัจจุบัน (และยังมีการขุดค้นต่อไปอีก โดยที่ทางการจีนยังไม่เปิดเผยทั้งหมด) ศิลปวัตถุและเครื่องมือการผลิตสำริดมีอยู่ใต้พื้นดินมากมาย เรียงรายจากปากตะวันตกของจีนจรดชายแดนพม่า พาดขวางตลอดแนวไปทางทิศตะวันออก ผ่านก๊วยโจว หูหนาน และกว่างซี (กว่างสี) ไปจนถึงมณฑลกว่างตง (กว่างตุง) จนจรดชายฝั่งทะเลตะวันออก และบางส่วนของเกาะไห่หนาน (ไหหลำ) รวมถึงดินแดนบางส่วนของทางตะวันตกของเวียตนามปัจจุบันด้วย (ชลธิชา สัตยารัตนา, 2561, หน้า 248 - 258)

แผนที่มณฑลยูนนานจากหนังสือของบุญช่วย ศรีสวัสดิ์ (2498)

(ที่มา: สจิตต์ วงษ์เทศ, 2527, หน้า 144)

สรุปผลและข้อเสนอแนะ

แนวคิดเกี่ยวกับ คนไทยมาจากตอนใดของจีน เป็นแนวคิดที่ได้รับความสนใจและรับความเชื่อถือเป็นระยะเวลายาวนาน ซึ่งมีหลักฐานมากมายปรากฏ แต่ก็ยังเป็นที่ยกเถียงกันในหมู่นักวิชาการทั้งไทยและต่างประเทศ

อย่างไรก็ตาม หากพบหลักฐานอ้างอิงที่น่าเชื่อถือกว่า แนวคิดนี้ก็อาจเปลี่ยนแปลงได้ในอนาคตที่ผ่านมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน มีผู้สนใจที่จะสืบค้นเกี่ยวกับความเป็นมาของชนชาติไทย ทั้งนี้การศึกษาที่เป็นไปได้ยากเนื่องจากปัจจุบันความเป็นรัฐชาติทำให้การเข้าถึง และการที่เข้าไปศึกษานั้นทำได้ยาก ทั้งการติดข้อกฎหมายละข้อปฏิบัติต่างๆ ระหว่างประเทศ

ในการศึกษาความเป็นมาของชนชาติไทย จำเป็นต้องอาศัยหลักวิชาการสาขาต่างๆ มาช่วยประเมินคุณค่าและวิเคราะห์ตีความหลักฐานต่างๆ ที่ค้นพบและเกี่ยวข้อง ในที่นี้คือการศึกษาในมิติทางวัฒนธรรม จากวัฒนธรรมที่มีร่วมกันนั่นคือ กลองมโหระทึก และพัฒนาการด้านอื่นๆ ที่มีความเกี่ยวข้องกับพัฒนาการของคนไทย และการผสมผสานกับแนวคิดของ นักวิชาการที่ศึกษาเกี่ยวกับความเป็นมาของชนชาติไทย มีทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ

เมื่อมองในภาพรวมกลุ่มได้ว่า วิธีการศึกษาประวัติศาสตร์ชนชาติไทยตามแนวที่ผู้เขียนได้สำรวจและเสนอแนะนั้น จำเป็นต้องมาจากความร่วมมือระหว่างนักวิชาการในประเทศต่างๆ เป็นอย่างมาก นอกจากนั้น วิธีการที่ดีที่สุดก็จะต้องเป็น การศึกษาข้ามสาขาด้วย เพราะต้องอาศัยความรู้จากสาขาต่างๆ มาวิเคราะห์ในประเด็นที่มีความซับซ้อน

ในการศึกษาเรื่องนี้ ผู้ศึกษามีข้อเสนอแนะบางประการว่า ควรมีการศึกษาถึงประเด็นศึกษาที่มีการค้นพบใหม่ในปัจจุบันซึ่งมีความน่าสนใจ และเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาความเป็นมาของคนไทยในอนาคต เช่น การศึกษาประวัติศาสตร์ของชาติอื่นที่มีความเกี่ยวข้องกันควบคู่กันไปด้วย หรือการศึกษาประวัติศาสตร์ของท้องถิ่น ซึ่งเป็นประเด็นใหม่ ที่ไม่ค่อยมี นักวิชาการศึกษาไว้มากนัก เพื่อให้การศึกษาความเป็นมาของชนชาติไทยให้กว้างมากยิ่งขึ้นกว่าเดิม และเพื่อให้เกิด ประโยชน์ต่อการศึกษาในอนาคตอันใกล้

เอกสารอ้างอิง

ภาษาไทย

กาญจณี ละอองศรี. (2528). *ถิ่นกำเนิดของคนไทย*. กรุงเทพฯ : เรือนแก้วการพิมพ์.

ชลธิรา สัตยาวัฒนา. (2561). *ด้าว แดน กำเนิดรัฐไท สวรรครากต้นตอ คนไท ชุมชนไท-ลาว และความเป็นไท/ไต/ไทย/สยาม*.

กรุงเทพฯ : ทางอีสาน.

ธัญพงค์ สารรัตน์. (2560). “ประวัติศาสตร์ชนชาติไท-ถิ่นกำเนิดของคนไทย” ปัญหาและวิธีการศึกษาแผนการเรียนการสอน รายวิชาประวัติศาสตร์ไทยในศตวรรษที่ 21, งานวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ สาขามนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์, 4(2), 53-71.

ธิดา สาระยา. (2545). *กว่าจะเป็นคนไทย*. กรุงเทพฯ : สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

หลวงวิจิตรวาทการ. (2549). *งานค้นคว้าเรื่องชนชาติไทย*. กรุงเทพฯ : สร้างสรรค์บุ๊คส์

สุจิตต์ วงษ์เทศ. (2527). *คนไทยไม่ได้มาจากไหน?*. กรุงเทพฯ : เรือนแก้วการพิมพ์

สุจิตต์ วงษ์เทศ. (2527). *คนไทยอยู่ที่นี่*. กรุงเทพฯ : เรือนแก้วการพิมพ์

ภาษาอังกฤษ

Alan Brinkley. (2007) *AMERICAN HISTORY*. (13th ed). Los Angeles : Pub Matte Plus, R.R. Donnelley & Sons.

Andrew Heritage. (2006). *GREAT WORLD ATLAS*. (4th ed). Brighton : Encompass Graphics Ltd.

Collins. (2014). *Collins World Atlas*. (11th ed). Hong Kong : HarperCollins Publishers Ltd.

Jeremy Black. (2005). *WORLD HISTORY ATLAS*. (2nd ed). Exeter : Department of History, University of Exeter.

Simon Adams. (2008). *CHILDREN'S WORLD ATLAS*. (1st ed). London : Dorling Kindersley Ltd.